

Bert van der Hoek

voorzitter raad van bestuur Trimbos-instituut

HET BELANG VAN DE PUBLIEKE ZAAK, NAAR VOORBEELD VAN SCHOTLAND

Uit alle cijfers blijkt dat Schotland de “zieke man” van Europa is. Of het nu gaat om de levensverwachting, obesitas, het aantal drugsdoden of het aantal mensen wat sterft vanwege overmatig alcoholgebruik. En het aantal suïcides zit in de top van Europa; bijna twee keer zoveel als in Nederland. Wat heeft mij dan toch zo geraakt in mijn werkbezoek aan dat land?

Integratie zorg en welzijn in Schotland

Afgelopen jaren heeft Schotland een aantal ontwikkelingen ingezet waar we in Nederland veel van kunnen leren. Het zorgstelsel valt onder de Britse NHS. Het sociale systeem is grotendeels een verantwoordelijkheid van gemeenten. Het bijzondere in Schotland is de integratie van beide werelden. Hierin gaan ze dus nog een stap verder dan Finland. Daar vallen beide systemen weliswaar onder dezelfde minister of op lokaal niveau wethouder, maar zijn het nog steeds verschillende systemen. In Schotland zijn beide systemen grotendeels geïntegreerd. Beide budgetten vallen grotendeels onder een zogenaamd Integrated Joint Board. Deze Boards hebben binnen algemene kaders de mogelijkheid aan te sluiten bij de lokale en regionale problemen en behoeften.

The Highlands

De 32 verschillende Schotse regio's gaan er verschillend mee om. In sommige regio's loopt het nog nauwelijks, in andere juist heel goed. Het meest treffende voorbeeld was voor mij The Highlands, de meest Noordelijke regio. Dat is een sterk ruraal gebied, ongeveer 35% van de oppervlakte van Schotland met ongeveer 5% van de bewoners.

De verantwoordelijk leider maakte heel duidelijk hoe ze deze ontwikkelingen geïmplementeerd hebben. We kregen prachtige voorbeelden te zien van hoe ze de samenhang tussen beide systemen in de praktijk weten te benutten. Een mooi voorbeeld vond ik het 3-fasen model. De essentie van deze benadering is dat als er een vraag naar support of zorg is er allereerst een analyse gemaakt wordt van de persoonlijke situatie: wat iemand zelf kan en wat hij/zij niet kan en waar hij/zij hulp bij nodig heeft. Als de situatie ernstiger wordt is er intensief contact met betrokkene. Geprobeerd wordt te de-escaleren, vooral door aan te sluiten bij wat iemand zelf kan. En dat te versterken. Als dat niet lukt wordt geëscaleerd. Dan komt een vooraf afgesproken zorgplan in werking, gebaseerd op de persoonlijke situatie. Door deze aanpak is het aantal consulten bij de huisartsen fors afgenomen. In 85% van de gevallen was de eerste fase voldoende. In 10% van de gevallen kwam de tweede fase in beeld en slechts in 5% van de gevallen werd geëscaleerd naar de derde fase. Een enorme verbetering van het welbevinden en dat voor veel minder kosten.

Glasgow

Een ander pakkend voorbeeld was Glasgow. Als Schotland de zieke man van Europa is, dan is Glasgow de zieke man van Schotland. Maar er gebeuren fantastische dingen. We hebben een wijk gezien die erg te lijden heeft gehad van het sluiten van de industrie. Met erg slechte leefomstandigheden. Daar is 10 jaar geleden een project gestart. Ze kregen van de gemeente een stuk grond. Daar hebben ze huurwoningen op gebouwd. Vervolgens hebben ze met de opbrengsten van die huurwoningen een gemeenschapscentrum gebouwd. Daar hebben mensen tal van faciliteiten, bijvoorbeeld voor start ups of opleiding en

begeleiding. Vervolgens raakten steeds meer bedrijven geïnteresseerd in deze aanpak en gingen mede investeren. Dat heeft voor heel veel banen gezorgd. Inmiddels is er een enorme bedrijvigheid ontstaan en de uitstroom van jeugd is tot stilstand gebracht.

Factoren van succes

Er zitten drie gemeenschappelijke factoren in deze voorbeelden. Allereerst leiderschap. Deze projecten worden geleid door bevlogen mensen. Mensen die sterk waarde gedreven zijn en werken vanuit de inhoud. Die geloven in hun werk. En die overtuigd zijn op deze wijze het welbevinden van de bevolking te kunnen verbeteren. Dat laat ook gelijk zien waarom het in sommige regio's wel goed is opgepakt en in andere niet.

Een tweede factor is het belang van de publieke zaak. Deze leiders zijn sterk gericht op het publieke belang. Zoals een van de leiders zei: "Het gaat er om samen met andere publieke organisaties de bevolking te dienen". In het dunbevolkte Noorden vereist dat ook een sterke mate van flexibiliteit. Zo is de brandweer ook actief in het sociale domein. Er is een sterke onderlinge solidariteit gebaseerd op gemeenschapszin.

Een derde factor is de integratie tussen het sociale systeem en het zorgsysteem. Gezondheid begint met goed wonen, goede leefomstandigheden en een goed sociaal netwerk. Waar de toekomst perspectief biedt en waar jeugd zijn idealen kwijt kan. Zolang dat niet goed geregeld is, is veel zorg water naar de zee dragen.

Het is mooi om te zien hoe sterk het geloof in de publieke zaak werkt. En vooral als het om goede leiders gaat. Dat is volgens mij een van de zaken die in Nederland teveel uit beeld is geraakt. Ik ben er van overtuigd dat we dat belang in Nederland moeten herpakken: het belang van het werken voor de publieke zaak.

En de Schotten? Ik heb goede hoop dat met deze aanpak de gezondheidsindicatoren snel verbeteren. Ik gun het ze van harte. ○

"Waarde gedreven leiders willen samen met andere publieke organisaties de bevolking dienen."